

## פתיחת התוס' יו"ט

**לשון הרמב"ם:** הביא אחר תמיד מדות ואין בו ענין אחר אלא ספור שהוא זוכר מדת המקדש וצורתו ובנינו וכל ענינו. והתועלת שיש בענין ההוא כי כשיבנה במהרה בימינו יש לשמור ולעשות התבניות ההוא והתכניות והצורות והערך מפני שהוא ברוח הקודש. כמו שאמר (דברי הימים כ"ח י"ט) "הכל בכתב מיד ה' עלי השכיל" עכ"ל. ואף על פי שהבנין של עתיד יש בו שנויים ולא ישוּו עם בנין בית שני, וכמו שיראה המעיין במשנה ובספר יחזקאל. והרמב"ם עצמו כתב בתחלת הלכות בית הבחירה, וזה לשונו: בנין שלמה כבר מפורש במלכים, וכן בנין העתיד להבנות אף על פי שהוא כתוב ביחזקאל, אינו מפורש ומבואר, ואנשי בית שני כשבנו בימי עזרא בנוהו כבנין שלמה ומעין דברים המפורשים ביחזקאל. ע"כ. הרי שאין בבנין בית שני אלא מעין דברים המפורשים ביחזקאל, אבל לא ככל הכתוב בספר שם. ואני בהקדמתי לספר "צורת הבית" נתתי טוב טעם בזה על פי המדרש (עי' סנהדרין צ"ב ע"ב וברש"י) שנמצא בפירש"י דיחזקאל סי' מ"ג י"א, ראויה היתה ביאה שניה של עזרא [להיות] כביאה הראשונה של יהושע כו', ובנין זה מאז היה ראוי להם כשעלו מן הגולה וגאולת עולם, אלא שגרם החטא לא היתה תשובתם הוגנת וכו'. ע"כ. לכך אני אומר שלפי שלא היתה תשובתם הוגנת לא יוכלו למלאותו בכל חלקי הבנין כמות שהוא, לפי שאותו בנין מיועד לגאולת עולם שתהא הכבוד חונה לעולם, כענין שנאמר שם (שמות כ"ה ה') ושכנתי בתוכם לעולם, ומכל מקום הואיל והיה ראוי להם, ראו כי טוב לבנות מעין אותו הבנין במקצת מן הדברים. עכ"ד שם. ועם כל זה יפה כתב הרמב"ם שספור ענין בית שני, יש בו תועלת לעתיד מצד דברים רבים הדומים, וגם זה שהביא לראיה ממה שנאמר הכל בכתב מיד ה' עלי השכיל, אע"פ שדוד הוא שאמר כן לשלמה בנו על בנין ראשון, מכל מקום יש ראייה ממנו, וכמו שבמשנה ב' פרק בתרא דסוכה [תנא] ומתקנין שם תיקון גדול העתקתי ששאלו בגמרא (נ"א ע"ב) והכתיב הכל בכתב מיד ה' עלי השכיל, ותירצו קרא אשכחו ודרוש וכו'. וכן עוד בגמרא פ"ו דזבחים (דף ס"ב ע"א) בבנין המזבח כמו שאכתוב לקמן ריש פ"ג, דשמענין שהיה לבני בית שני לבנות כדמות הראשון אלא קרא אשכחו ודרוש, וממילא נמי דלעתיד יש לנו לבנותו כמו שהוא בכתב מיד ה' אשר השכיל דוד, והיכא דכבר אשכחו קרא ודרוש שפיר ונבנהו כדדרשו, והיכא דאנן ניקום ונשכח קרא ונדרוש, נבנהו כמו כן. והרי רש"י פ"ו דזבחים דף ס"ב ע"א בההיא דמזבח מפרש קרא אשכח ודרוש, ושלמה לא הבין לדרשו והם דרשוהו. ע"כ. [\*ולשונו זה תמצא עוד לקמן פ"ג מ"א בד"ה וכשעלו כו'] וכן אנחנו כשנזכר לבנות בנין העתיד יגלה הקב"ה עינינו ומלאה הארץ דעה את ה', ולהבין הסתום בדברי יחזקאל ונבנהו, אבל מכל מקום צריך לספור בנין השני שכן רוב ועקרי הבנין מיוסדים בתבנית ה' אשר השכיל לדוד ולא ימוט, אלא מה שיזכנו האל יתברך לדרוש עוד מן המקראות, מצורף לזה שע"י הסיפור הזה של בית שני אנו יכולים לדרוש ולהבין בבנינא דיחזקאל, ואילו לא היה זה הספור נכתב בספר, לא מצאנו ידינו ורגלינו באותו הבנין העתיד שיבנה במהרה בימינו:

## בית דוד

**תוס' יו"ט ד"ה לשון וכו'.** יש לשמור ולעשות כתבנית ההוא וכו'. לפי מה שכתב בפ"ג סוכה משנה י"ב בשם רש"י דבנין העתיד יהיה בידי שמים וכ"כ התוספות בפרק ב' דשבועות דף ט"ו בשם המדרש לא סליק טעם זה ולפיכך צריך לנו טעם אחר לאיזה תועלת נשנה מסכת מדות. ולפום ריהטא נראה לומר דהיינו טעמא משום דאי לא הוה תני מדות לא

## משניות מדות עם מפרשים

היה ידעין בכמה דוכתי מאי קאמרינן כגון ביומא ובסדר קדשים שהוזכרו בהם מקומות ממקומות המקדש וכליו כגון המזבח והכירור וזולתן ונמצא כפי זה שהיא רבת התועלת. ועיין מה שכתב הרמ"ז.

### הון עשיר

**הקדמה:** התי"ט הרחיב לתת טעם על מה נשנית מסכתא זו, והנלע"ד הוא, שנשנית לקיים בלמודה ונשלמה פרים שפתינו (הושע יד, ג), בכל דור ודור שלא זכינו לבנינו מרוע מעללינו וקוצר מעשינו, אשר מעלה עלינו השם כאילו נחרב בימינו מחמת פשעינו, כי כן אמרו רז"ל (ירושלמי יומא פ"א ה"א) כל דור שלא נבנה בית המקדש בימיו כאילו נחרב בימיו:

מדות יש בו חמשה פרקים כי בית המקדש הוא טבור הארץ (פרקי דרבי אליעזר פל"ה), הנבראת בהא (עיין מנחות כט:). ועל דרך הנסתר, מדה נקראת הבינה ה' ראשונה (על) [של] שם, והיא הבית ראשון, והה' תתאה כמו כן היא הבית שני, כמבואר בזהר (ע' תקוני זהר תקון כא מ"ח א').

### חזון נחום

**כתב הרמב"ם בהקדמתו לסדר זרעים** הביא אחר תמיד מדות ואין בו ענין אחר אלא ספור שהוא זוכר מדת המקדש וצורתו ובנינו וכל עניינו והתועלת שיש בענין ההוא כי כשיבנה במהרה בימינו יש לשמור ולעשות התבנית ההוא והתבניות והצורות והערך מפני שהוא ברוח הקדש כמ"ש הכל בכתב ה' על [י] השכיל ע"כ. והרב בעל תוס' י"ט האריך קצת בזה עיין עליו וסוף דבריו ואלו לא היה זה הספור נכתב בספר לא מצאנו ידו ורגליו באותו בנין העתיד שיבנה במהרה בימינו ע"כ. ואני הדל אומר האי משום טעם הלז הלא קי"ל דאין מוסיפין על העיר ועל העזרות אלא עפ"י מלך ונביא וכו' וכ"ש בנין גופיה דמקדש דלעתיד שצריך להיות לעתיד ע"פ נביא, וכת' (וכי תאמר) לא כי אלא הוספה הוא דצריך נביא, אבל בנין דמקדש דלעתיד לא יהיה אלא עפ"י ספור הלז ומקראות דחזקאל, סוף סוף, כיון דבית המקדש דלעתיד בב"א המללך המשיח עתיד לבנותו כמ"ש הרמב"ם פי"א מה' מלכים ורוח הקודש שורה עליו כמ"ש שם פי"ב א"כ אין אנו צריכין לספור זה כי יגיד לנו עפ"י רוח הקודש השורה עליו איך יהיה בנינו. לכך אני אומר שהתועלת שיגיע לנו ספור זה מה שאמרו ז"ל כל העוסק בתורת חטאת כאלו הקריב חטאת וכו' וכן כל העוסק בבנין בית המקדש כאלו בונה מקדש ואין לך תועלת גדול מזה, עיין סוף ספר דרך הקדש מ"ש שם ע"ש מהרמ"ט ז"ל.

### לחם שמים

**הצעה למסכת מדות.** עיין מה שהקדים הר"מ למסכתא זו, מענין התועלת הנמשך לנו מלמוד ענין זה עתה בגלות, ומ"ש עליו תוס' יו"ט.

**לכאורה** משמעות לשונם נוטה לומר שלעתיד יעשו בני ישראל אשר היו בימי יחזקאל, השומעים את דברי נבואתו בענין בית שלישי, את הבנין ההוא. המה יבנוהו בידיהם בצורתו ותכונתו אשר למדו אז מפיו, ככה יעשו בפועל לעתיד. והנה עם שסימנים מצא לו הר"מ ע"פ פשוטו של מקרא [בספר יחזקאל סימן מ"ג (פסוק י"א)] שכתוב וישמרו את כל צורתו

## משניות מדות עם מפרשים

ואת חוקותיו ועשו אותם [וכן למד משם הרד"ק ראייה לת"ה]. אבל יש להפליא, איל נעלם מר"מ ורד"ק ונלוה עליהם התוספות יו"ט, מה שאמרו רז"ל שהבית השלישי לא יהא מעשה ידי אדם [כמ"ש רש"י ותוס' פרק לולב הגזול (סוכה מא.)] וכל המדרשים מלאים מזה, שאינו אלא בנין בידי שמים (אף על פי שיחזור גשמי בלי ספק, כענין הלוחות שירדו מן השמים ונתגשמו באויר העולם התחתון הזה, ככה יהא בהמ"ק העתיד בלי ספק, עיין ספר שמוש) ולא חלו בו ידי בשר ודם. ויורידהו ה' בנוי ומשוכלל פתאום, כי יהא נצחי לא יחרב עוד, ולא ישלוט בו אדם כראשון [אם ה' לא יבנה בית שוא עמלו בוניו, תהילים קכ"ז]. ואף את"ל שיבנה ע"י אדם, הלא ודאי לא יבנה אלא ע"י אליהו ז"ל ומשיח, כל שכן אחר שידענו שאין בנין בית שני דומה לשלישי, רק בדברים מעטים, הא ודאי לא יבנה ולא יעשה הבנין הנכון והנשא ההוא, אלא ע"י רם ונשא וגבוה מאד.

**אלא** העיקר ההוא בכוונת למוד מסכתא זו, שמצוה לעסוק בתורת הבנין ונחשב כאילו עוסקים בבנינו בפועל, כענין קריאת פרשת קרבן ולמוד סדר קדשים שנחשב כהקרבה ממש, ולהקרבה הלא צריך בית. וגם כדי שנזכור תמיד ונצפה שישוב ויבנה בית שלישי במהרה בימינו, ולא נתייאש ולא נסיה דעתנו מהגאולה והישועה הקרובה.

**ובאמת** יש לשום לב, מה ראו חכמיה על ככה לגלות קלוננו, להזכיר מה שאבדנו בעונינו, להיות חרפה לשכננו וקלסה לגויי הארצות, לשחוק וללעג מרבה להכיל, להעלות על שפתינו ולזכור באור בנין בית תפארתנו השמם והחרב בחטאינו, הלא טוב לנו לשתוק ממנו, כשכבה בבשתנו ותכסנו כלמתנו כוסה קלון ערום וחכם יחשב. על כן אני אומר, כל זמן שאנו עוסקים בתורת בנינו, הרי הוא כאילו לא חרב ועדיין עומד בנוי על מכוננו, להקריב בו גם כן בשלום פרים שפתינו אתנו. ע"ד שאמרו ז"ל כל העוסק בתורת עולה כאילו הקריב עולה (ולכונה זו קראתי שם חידושי להלכות בית הבחירה **בנין בית הבחירה** ר"ל שבלמוד הלז אנו בונים אותו ממש, נוסף על הוראתו הפשוטה שהוא מלמד איכות הבנין), והעוסק בלמוד בנינו, בונה באמת בשמים מעלותיו וצורותיו הרוחניות, והגדתו על ארץ יסדה להחיש צאתו לפועל. לען המזכירים את ה', אל דמי לכם עד יכונן ועד ישים את ירושלים תהלה בארץ, כי על פי הדברים האלה כרתי ברית לעיני להתבונן על פתולה אלהים נפתלתי ירושלים הבנויה כעיר שחברה קרית מלך רב, לחקור מצבה וגבולה הרריה ויסודיה אגלה בעזה"י, להבין בעבר ולקחת ממנו שמץ דבר נשמע בה לעתיד, שתהא על כל פנים דוגמא מעין ירושלים הישנה הקדומה. וכמצוה עלינו בכתוב סובו ציון והקיפוה וגו' למען תספרו לדור אחרון, כן יזכנו הי"ת ברחמי לראות בטוב ירושלים ותחזו בציון עונינו, אל ה' אלהינו עד שיחננו, כ"ר אמן.

## עץ החיים

כתב רמב"ם הביא אחר תמיד מדו' ואין בו ענין אחר אלא ספור שהוא זוכר מדת המקדש וצורתו ובנינו וכל עניינו והתועלת שיש בענין ההוא כי כשיבנ' במהר' בימינו יש לשמור ולעשות התבנית ההוא והתבנית והצורות והערך מפני שהוא ברוח הקדש כמ"ש הכל בכת' מיד ה' עלי השכיל עכ"ל כתב תי"ט ואע"פ שהבנין של עתיד יש בו שנויי' ולא ישוו עם בנין בית שני וכמה שיראה המעיין במשנה ובס' יחזקאל ורמב"ם עצמו כתב בתחלת ה' בית הבחירה וז"ל בנין שלמה כבר מפו' במלכים וכן בנין העתיד ליבנות אע"פ שהוא כתוב ביחזקאל אינו מפור' ומבואר ואנשי בית שני כשבנו בימי עזרא בנוהו כבנין שלמה ומעין דברים המפו' ביחזקאל ע"כ. הרי כו' שסיפור בית שני יש בו תועל' לעתיד מצד דברי רבים הדומים וכו' ע"כ עוד הוצרכו לכתוב בנין בית שני כנר' שהיו משניו' סדורות בימיה' ובזמן ר"ע עדין היה הבית קיים ואע"פ שחרב הבית משנה לא זזה ממקומה: ועוד כשם שנכתב עשיות המשכן בתורה ובנין בית ראשון הוצרכו לכתוב ג"כ בית שני כי סוד ה' ליריאיו:

## משניות מדות עם מפרשים

### קול הרמ"ז

**פתיחה. תוס' יו"ט ד"ה לשון וכו'.** צריך עיון דנראה דאישתמיטתיה לרבנו מה שאמרו רז"ל שבית המעותד יהיה בנוי מאליו, וכדכתבו התוס' פרק ב' דשבועות ט"ו ב' משם מדרש תנחומא, ואם ה' לא יבנה בית שוא עמלו בנויו, אם לא שנאמר דכתב כן משום מה שכתב לקמן שבבית שני היו דברים דומים לשל יחזקאל. אי נמי יש לומר שאם היו זוכים היה ה' יתברך בונה אותו הבית בדרך נס, רצוני לומר שברגע אחד ישנהו לטובה או שהיה מהפך אותן האבנים מטבען מצריכותן וכמותן לעשותן אבני חפץ וגדולות לפי המדה שהודיע ליחזקאל.

### שושנים לדוד

**תוס' יו"ט ד"ה לשון וכו'.** יש לשמור ולעשות וכו'. כתב הרמ"ז ז"ל צריך עיון דנראה דאישתמיטתיה לרבנו מה שאמרו רז"ל שבית המעותד יהיה בנוי מאליו, וכדכתבו התוס' פרק ב' דשבועות ט"ו ב' משם מדרש תנחומא, אם לא שנאמר וכו' ע"כ. ונמשך אחריו הבית דוד אך לא שמר בזה מדת השלמים, וכמו שעשה הרמ"ז דרב גובריה טובא שהקשה בדרך קושיא צ"ע וכו' וגם נדחק וטרח כדי ליישבו, והכי יאה לחזור על צדי צדדין ליישב דברי רבותינו הקדמונים כי מפייהם אנו חיון, אך הבית דוד לא כן ידמה ולכך כתב על טעם הרמב"ם דלפי מ"ש התוס' דשבועות בשם המדרש, הך טעמא לא סליק ולפיכך צריך לנו טעם אחר עיין עליו. ואני בתומי אלך בדרכי לצאת בעקבי הראשונים ולשתות בצמא את דבריהם, והכא אמינא דחיליה דהרמב"ם ז"ל דלא סמך על המדרש, משום דס"ל דהך מילתא במחלוקת שנויה במאי דאיתא בפרק חלק דאיכא מאן דאמר דכל הנביאים לא נתבאו אלא לימות המשיח אבל לעולם הבא עין לא ראתה וכו', ופליגא דשמואל דאמר שמואל אין בין העולם הזה לימות המשיח אלא שעבוד מלכות בלבד. וא"כ לשמואל כל הנהו מילי דאתאמרו נמי התם בפרק חלק כלהו לדידיה לא מיירו לימות המשיח אלא לעולם הבא, כי בימות המשיח לא יהיה שם חדוש אלא עולם כמנהגו נוהג זולת שעבוד מלכות. ומעתה הה"נ זה המדרש שבית המקדש ירד בנוי מן השמים, הא נמי ממילא ליתא לשמואל, אלא לדידיה מלך המשיח ברוח קדשו הוא יגלה ויודיע סדר הבנין ועל פיו יבנוהו ולעולם על ידי בני אדם יבנה. וכיון שרבינו החזיק בסברת מר שמואל כמ"ש בפרק י"ב מהלכות מלכים משום הכי הכא נמי כתב כן ולשיטתיה אזיל. ועוד אפשר וקרוב הדבר לומר דכל דברי חכמים קיימין, והיינו שיהיה כמו בנין שלמה דכתיב והבית בהבנותו ופירשו בו רז"ל מאיליו, אבל היה באמצעות ידי אדם. ותדע דהרי מעיקרא אותו הבית גבוה אדעתא להשתכלל לעולם ועד וכדכתיב זאת מנוחי עדי עד וכו', אלא דגרמו עונותינו ליחרב ואף על פי כן, הוה ביה תפיסת ידי אדם. והשתא הכא נמי נימא שיהיה כן לימות המשיח, ומ"ש במדרש ר"ל שתהיה המלאכה מתברכת ביד הבונים וכמעט רגע יבנה וישתכלל בסיוע אלהי. ושלא כבנין שלמה דאף על גב שהיה נבנה מאיליו מכל מקום הוצרכו להתעכב בבנינו ו' שנים, אבל לעתיד לבא יבנה קל תהיה כדי שנצא מהר מעבדות לחירות. אך לעולם צריך שיהיה באמצעות ידי אדם. תדע שהרי היה אחד ממנין מצוות עשה לבנות בית הבחירה, ולמה לא יזכה הקדוש ברוך הוא לעמו במצוה זו. ומהיא טעמא נמי כתב רבינו בפרק י"א מהלכות מלכים מלך המשיח עתיד לעמוד ולהחזיר מלכות בית דוד וכו' ובונה המקדש ע"כ. הרי בהדיא שעל ידו יהיה בנין בית המקדש, וע"כ צ"ל כדכתיבנא.

## משניות מדות עם מפרשים

### הקדמת המאירי

אמר מנחם בן שלמה לבית מאיר י"א זאת המסכתא ר"ל מסכת מדות היא מסדר קדשים ואני הורגלתי לשנותה בכלל סדר מועד לסבה אשר הזכרתי בפתיחת מסכת תמיד שקבעתי מקומה בסדר מועד אחר מסכת שקלים וסמכתי זאת המסכתא אחריה ר"ל... והיא כוללת חמשה פרקים וסדרם לפי שטתנו א) בשלשה מקומות ב) הר הבית היה חמש מאות אמה ג) המזבח היה שלשים ושתים ד) פתחו של היכל ה) כל העזרה. וענין המסכתא אמנם הוא כולל ענין אחד לבד והוא ביאור צורת המקדש בכללו ומתוך כך אין צריך לחלק עניניה לחלקים שניים ושלישיים כסדר שאר המסכיות.

### מעשה רוקח

(פה מבואר טעם על מנין הפרקים וחשבון האותיות)

במסכת זו יש ה' פרקים, והתחלת אותיות עולה קי"ב וסופי אותיות עולים קל"ו -- כל זה צריך טעם. וגם על קריאת שם מדות.

ועל פי פשוטה ורמזו וסוד נראה לענ"ד שיסוד מסכת זו היא כנגד אברהם אבינו שהוא היה מבקש מאת הקב"ה על מדה זו שיהא הר הבית מכוון ת"ק אמה כאשר מבואר במדרש שאביא. ובזה יבואר הכל, דלכך סידר רבינו הקדוש במסכת זו ה' פרקים כנגד ה' אותיות של אברהם. ולכך בהצטרף התחלת וסופי אותיות יחד עולה מנין אברהם במכוון. ולכך נקרא שם המסכת מדות כמנין בהר יהו"ה יראה עם הכולל.

וידוע שכל מדות המבוארים במסכת זו הכל היה בכתב מיד ה' עלי השכל שאמר דוד המלך (דה"א כח, יט). ובודאי הכל היה כנגד צרופי שמות הקדושים. לכן התחלת אותיות עולה יב"ק כמנין הויה אלהים, וכמנין ג' שמות אהיה הויה אדני כידוע. וסופי אותיות עולה קל"ו כמנין ע"ב מ"ב כ"ב, וכאשר אבאר בס"ד בארוכה במדת כל אחד ואחד.

(פה מבואר מדרש רבה פ' בא שביקש אברהם אבינו מאת הקב"ה שיתן לו מקום המקדש ת"ק על ת"ק)

ותחלה אבאר המדרש שהתחלנו בפר' בא וז"ל שם (שמות רבה טו, ח): "הקב"ה נתן לאברהם העולם, כיון שנתן לו הכל אמר אם אין אתה נותן לי מקום בית המקדש ת"ק אמה על ת"ק אמה לא נתת לי כלום. ונתן לו הקב"ה כל מה שביקש". מבואר בהדיא שביקש מקום בית המקדש והקפיד על המדה שיהא מכוון ת"ק על ת"ק וכמו שהיה באמת הר הבית. וצריך טעם למה הקפיד על מדה זו דוקא.

ובדרושים שלי הארכתי בס"ד וכאן אכתוב בקיצור נמרץ. שכבר כתבתי במסכת יומא שמן הר הבית ואילך עד קודש קדשים לר' יוסי היו שבעה קדושות, הר הבית א', חיל ב', עזרת נשים ג', עזרת ישראל ד', עזרת כהנים ה', בין האולם ולמזבח עם ההיכל ו', קודש קדשים ז'. אבל לחכמים היו ח' קדושות, בין האולם ולמזבח ו', ההיכל מקודש ממנו הרי ז', קודש קדשים הרי ח'. ועיין במשנה סוף פ"ק דכלים ובמפרשים (משנה, כלים א).

וכתבתי הנלע"ד דכולי עלמא סבירא להו שכלל קדושת המקדש היה כנגד שבעה רקיעים ושם היה מקשר שמים וארץ יחד. ולכך לר' יוסי היו שבעה קדושות במכוון כנגד שבעה רקיעים, שכל מקום המקודש יותר הוא נגד רקיע זה למעלה מזה. וחכמים סבירא להו כמאן דאמר בחגיגה שיש עוד רקיע למעלה מראשי החיות ולכך סבירא להו שמן הר הבית עד קודש קדשים הו' ז' קדושות כנגד שבעה רקיעים, וקודש קדשים היה כנגד הרקיע שעל ראשי החיות.

## משניות מדות עם מפרשים

הכלל במקום המקדש היה מחבר השמים והארץ יחד. והקב"ה הקנה לאברהם שמים וארץ כמבואר בכתוב. ונראה פשוט לענין מאי הקנה לו השמים? שיהיו הצדיקים שולטים גם במעשה שמים כמו יהושע שאמר לשמש וירח דום. וכן באברהם שהגביה אותו הקב"ה למעלה מכיפת הרקיע ואמר לו מאי דעתך שאתה אומר "ואנכי הולך ערירי"? משום דקאי מזל צדק במערב?! מהדרנא אותו למזרח. שצדיק גמור יש לו כח להפך המזלות. וזה הדבר שהקנה הקב"ה לאברהם.

וידוע דחמה ולבנה ומזלות המה ברקיע ב'. דסדר הרקיעים הוא, וילון אינו משמש כלום, רקיע שבו חמה ולבנה כוכבים ומזלות. וידוע דתיבת שמים הוא כלל ופרט, שכולל שמים הרבה נקראים שמים, וגם שמים אחד נקרא שמים. והקב"ה הקנה לאברהם סתם "שמים וארץ", והיה מסתפק אם לא הקנה לו רק שמים אחד דהיינו וילון, אם כן אין מגיע לו מזה תועלת דהרי וילון אינו משמש כלום רק נכנס שחרית ויוצא ערבית, אבל עדיין הוא תחת המזלות ומזל שלו היה מורה שאינו מוליד, ואם כן שפיר קאמר "מה תתן לי ואנכי הולך ערירי וכו'". או שהקנה לו הק"בה לפחות ב' רקיעים, דהיינו וילון ורקיע שבו חמה ולבנה כוכבים ומזלות, ואם כן יוכל להפך המזל כמו שהיה באמת.

וזה היה רוצה לידע מכח מקום המקדש אם יהיה ת"ק על ת"ק במכוון או לא. דכבר כתבתי שמקום המקדש הוא מחבר שמים וארץ יחד, והתוס' בפרק ב' דעירובין דף כ"א בד"ה "נמצא העולם הוא אחד משלשת אלפים ומאתים בתורה", כתבו בשם הקלירי שיסוד בקדושתא דפרשת שקלים שהעולם הוא אחד משני אלפים וארבע מאות בתורה משום דסבירא ליה שהעולם הוא באורך אמה של הקב"ה וברוחב רק שליש אמה, ועיי"ש.

וידוע דהעולם הוא מהלך ת"ק שנה ולכך היה מדות המקדש מהלך ת"ק אמות להורות שהוא קיום כל העולם. ולדעת הקלירי שכתבתי אורך העולם הוא מהלך ת"ק שנה, והוא אמה של הקב"ה, אבל רוחב העולם אינו כי אם שליש מהלך ת"ק, וכמדת הארץ כך הוא מדות כל רקיע באורכו וברוחבו, קורא אני עליהם יעמדו יחדיו.

ובזה מבואר בקשת אברהם אבינו אם אתה נותן לי מקום המקדש שהוא מקום המחבר שמים והארץ יחד ויהיה מדתו ת"ק על ת"ק במכוון, נמצא שהוא מכוון כנגד הארץ ושני רקיעים שהרי כל אחד מהם הוא אורך ת"ק ורוחב שליש מן ת"ק. ובהצטרף שלשתן יחד זה אצל זה נמצא ת"ק על ת"ק, אז היה מתנה גדולה שאני יוכל לשנות את המזל שהוא ברקיע ב'. ובאם שלא תתן לי מקום המקדש ת"ק על ת"ק, אם כן לא הקנית לי רק שמים אחד והוא וילון שאינו משמש כלום, לא נתת לי כלום דייקא, שהרי אין בידי לשנות המזל שהוא ברקיע ב' ואנכי הולך ערירי מה תתן לי. ונתן לו הקב"ה מה שביקש דבאמת הקנה לו גם רקיע ב' שיוכל לשנות המזל. ולכך היה הר הבית מכוון ת"ק אמה על ת"ק אמה. ודוק היטב. זהו יסוד המסכת.